

УДК 371. 035.6 «XIX»

Ченіль М.М.*

ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розкрито зміст поняття «патріотизм», обґрунтовано його різновиди (загальнодержавний, етнічний і територіальний), особливості формування патріотичних почуттів в учнів у педагогічній спадщині В. Сухомлинського. Духовну основу школи складає культ Батьківщини, людини, книги та рідного слова. Джерелом патріотичного виховання дітей є рідний дім, рідне село, батьки, природа, яка оточує їх у дитинстві, мова, історія. У Павлівській школі педагог на практиці реалізував зміст і форми патріотичного виховання, формування патріотичних почуттів в учнів, залучивши до цієї діяльності батьків. Його настанови, рекомендації, ідеї щодо виховання людини-патріота, здатної свідомо брати участь у розбудові держави, актуальні і сьогодні. Важливою є проблема виховання патріота, громадянина Української держави, який буде жити в гармонії з навколишнім світом в умовах глобалізації.

Ключові слова: В. Сухомлинський, патріотизм, патріот, патріотичне виховання, цінності, учні.

У сучасних умовах стратегію реформування освіти визначено в Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), програмі «Освіта», що передбачає відродження й розбудову національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави, формування освіченої, творчої особистості, створення життєздатної системи неперервного навчання й виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації. Реалізація цієї стратегії ставить вимоги до української системи освіти, зокрема щодо формування в учня сучасного світогляду, розвитку його творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, формування особистості, здатної до самоосвіти і самореалізації; духовного відродження особистості, підвищення її загальної культури, духовно-моральної свідомості.

Сьогодні патріотизм стає одним із перших обов'язків сучасної людини, передбачає національно свідоме ставлення до Батьківщини, тлумачиться як «прагнення культивувати в собі почуття, волю й життєві настанови в руслі патріотичної самосвідомості, творчо стверджувати в собі духовне життя свого народу – сприйняти українську мову й історію, українську державність і правосвідомість, українське світосприймання, пісню, літературу й соціонормативну культуру тощо як свої власні» [2, с. 633].

Патріотичне виховання дітей та молоді в Україні визначається процесами державотворення, демократизації та гуманізації суспільства. «Головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної належності, особистісних рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури» [1, с. 15].

Проблеми патріотичного виховання, формування національної свідомості знайшли різнобічне висвітлення в дослідженнях філософів (М. Возняк, В. Жмир, О. Забужко, В. Кремень, Ю. Римаренко, В. Сарбей та ін.), психологів (М. Боришевський, О. Киричук, І. Кон, В. Москалець та ін.), істориків (С. Грабовський, Я. Грицак,

* Ченіль М.М.*

Я. Дашкевич, Я. Ісаєвич, І. Кресіна та ін.). Важливі аспекти національного виховання та формування національної свідомості й самосвідомості висвітлено у працях сучасних педагогів – І. Беха, В. Бондара, М. Євтуха, І. Підласого, Ю. Руденка, О. Савченко, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, О. Сухомлинської, Д. Тхоржевського, Г. Філіпчука та ін.

Для успішного розв'язання проблеми патріотичного виховання необхідно знати її історіографію. В Україні історично склалася система виховання, що ґрунтувалася на національних рисах і самобутності українського народу та знайшла відображення в історико-педагогічній науці, творчому доробку педагогів минулого. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми зробив В. Сухомлинський, у спадщині якого проблема патріотичного виховання знайшла теоретичне і практичне обґрунтування.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського упродовж десятиліть викликає зацікавлення у вчителів, науковців. Специфікою значної кількості наукових праць павлівського педагога є їх зосередження на цінностях освіти і виховання підростаючого покоління, виховання духовно багатой, толерантної особистості. Складність і багатогранність виховання особистості відбито в дослідженнях сучасних науковців, присвячених проблемам виховання дитини: духовно-моральному (Л. Бондар, Н. Бутенко, О. Волошин, М. Заячківська, О. Лужкова, Н. Мирончук); громадянському (А. Зубко, О. Стребна, В. Постовий, С. Якименко); естетичному (В. Бутенко, І. Корольова, Т. Лісовська, Г. Шевченко); трудовому (В. Кузьменко, Л. Семеновська, Н. Слюсаренко, К. Трибулькевич); формам військово-патріотичного (М. Зубалій, Л. Березівська); культури взаємовідносин (Я. Запорожець); самовиховання, саморозвитку (Ж. Власюк, І. Воскова, О. Гончарук). Важливими у формуванні толерантності є два взаємопов'язані напрямки – установа духовного спілкування вихованців з дітьми інших національностей і прояв емоційно-ціннісного ставлення до людей іншої національності в конкретній діяльності (Л. Гончаренко). Це свідчить про особливу увагу педагога до виховання толерантної особистості, громадянина, патріота своєї Батьківщини.

Аналіз та узагальнення сучасної педагогічної літератури засвідчує, що в ній фрагментарно висвітлено проблеми патріотичного виховання в дітей та молоді у спадщині видатних українських педагогів – Г. Ващенко, М. Галущинського, В. Сухомлинського, О. Захаренка. Водночас у сучасних умовах розвитку українського суспільства надзвичайної ваги набуває формування національної свідомості, патріотизму як цінності. Кожна дитина – унікальна й одночасно неповторна, для кожної характерні різні природні задатки, свідомість, діяльність, світогляд, ставлення до життя, потреби. Проте в людства є багато соціально спільного, тобто такого, що має суттєве значення для суспільства: стати патріотом держави, в якій ти народився. Досі, на жаль, ця проблема не знайшла належного висвітлення.

Мета статті – розкрити зміст поняття «патріотизм» як цінності, його різновиди й особливості формування патріотичних почуттів в учнів у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського.

Діяльність В. Сухомлинського є прикладом розв'язання багатьох проблем навчально-виховного процесу, використання цілісної системи педагогічних впливів на розвиток дитини, проявом розуміння причинно-наслідкових зв'язків. Його напрацювання виявляють особливу актуальність у складних суспільно-політичних умовах, у сучасних підходах до розробки концепції виховання й освіти.

Педагогічний пошук В. Сухомлинського засвідчує, що у вихованні всебічно розвиненої особистості немає нічого другорядного, все важливе, і якщо щось упущено або зроблено неправильно, то руйнуються основи гармонії, якою постає всебічний розвиток як єдине ціле. Вихованню всебічно і гармонійно розвинутої особистості присвячено праці «Духовний світ школяра», «Народження громадянина», «Листи до сина», «Павлівська середня школа», «Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості», «Праця і моральне виховання», «Розмова з молодим директором школи»,

«Серце віддаю дітям», «Як виховати справжню людину». Наскрізною ниткою через їхній зміст проходить виховання любові до Батьківщини.

Талановитий педагог стверджував, що патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів значною мірою пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною та емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею, «з розумовим, моральним, трудовим, ідейно-світоглядним, естетичним, емоційним становленням особистості», а «патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, узнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [4, с. 131], це «пізнання, осягнення людиною своєї Батьківщини, становлення у нашій душі в роки дитинства і ранньої юності патріотичної серцевини», «це найтонші, найскладніші процеси в тому безмежно складному сплетінні ідей, вчинків, переконань, думок, прагнень», це «загартування душі й тіла для можливих грізних випробувань» [9].

У педагогічній спадщині В. Сухомлинського поняття «патріотизм», «Батьківщина», «громадянин» тісно пов'язані з поняттями «народ», «праця», «хліб», які, на його думку, є потужними коренями громадянськості [10, с. 313]. Поняття «патріотизм» і поняття «громадянськість» не є тотожними. Перше з них не було для педагога абстракцією. Воно наповнювалося чітко визначеними цінностями. У кожній молодій людині має бути сформовано чітку систему ціннісних позицій, поглядів і уподобань. Кожен народ продукує свою систему етнічних цінностей, яка найповніше виражає його ментальність, особливості національної свідомості. Моральні цінності народ відтворює і розвиває через мову, літературу, мистецтво, фольклор, виробничі відносини, побут, а також через звичаї і традиції. Це стає можливим лише за умови, коли ідеали, смакові уподобання, ціннісні орієнтири виробляються молоддю безпосередньо у процесі спілкування, навчання і творчості.

Важливо, щоб дитина змалечку перебувала у світі моральних цінностей рідного народу. Прищеплення любові до рідного краю, формування почуття синівської вірності, відданості Вітчизні, плекання любові до неї, рідного народу, його історії – це ті цінності, які для кожного є важливими, які не можна порівнювати чи зіставляти. На переконання В. Сухомлинського, чотири педагогічні культури – Батьківщини, людини, книги та рідного слова – мають складати духовну основу школи. «Віра в святині, віра в ідеали – один із найглибших коренів духовної стійкості, мужності, непохитності, повноти життя, справжнього щастя. Справжня людина починається там, де є святині душі» [8, с. 227].

Слід зазначити, що діяльність В. Сухомлинського відбувалася в умовах радянської ідеології, відсутності української державності. Однак створена ним школа стала осередком формування патріотизму в учнів. Вивчення та узагальнення спадщини педагога дає можливість виокремити різновиди патріотизму – загальнодержавний, етнічний і територіальний.

Загальнодержавний патріотизм, за В. Сухомлинським, – це формування громадянина, громадянського світогляду, любові до Батьківщини, яка стає основою формування духовного світу особистості, її національної самосвідомості, ідейної спрямованості, суспільної активності. «Батьківщина, – стверджував педагог, – це твоя колиска, твій дім, джерело твого щастя, рідна земля». Відчуття рідної землі розпочинається з «малої батьківщини», що розпочинається з перших уявлень про рідну землю; насамперед це враження від краєвидів, що оточують людину з найперших днів її життя. Для кожної людини Батьківщина починається з чогось маленького, ніби незначного і непомітного, «як груди матері, як її ласкавий дотик, як рідне слово», «рідний куточок, що втілює в собі живий образ Вітчизни». Важливо, щоб цей куточок на все життя увійшов у душу кожної людини як перше животворне джерело, з якого вона починається. «Ніколи не забувай про свою теплу, затишну колиску, з якої ти вилетів, як пташеня, що якби не вона – ти був би ніщо, перед тобою не відчинилися б двері у величезний світ Батьківщини», – наголошував В. Сухомлинський [10, с. 167].

тут про територіальний патріотизм, що передбачає ідентифікацію себе з певною місцевістю, ландшафтом, усвідомленням власної території.

Джерелом патріотичного виховання педагог вважав рідний дім, рідне село, батьків, природу, яка оточує її в дитинстві, мову, історію. «Батьківщина починається для дитини з шматка хліба і ниви пшениці, з лісової галявини і блакитного неба над маленьким ставом, з пісень і казок матері над колискою», – зазначав В. Сухомлинський [5, с. 219].

Патріотичне виховання у Павлівській школі починалося з відвідин прикметних і знакових навколишніх територій. «Ми піклуємося про те, щоб у свідомості, в емоційній пам'яті дітей назавжди залишилися дрібні деталі рідної природи, ті незабутні куточки, з яких поступово складається світ, дорогий людині» [11, с. 292]. Для нього, як директора школи і вчителя, важливим було, щоб діти цілеспрямовано вивчали свій рідний край, знали флору, фауну, ландшафтні особливості. За В. Сухомлинським, емоційно-ціннісне ставлення дітей до природи є серцевиною патріотичного виховання, що реалізовувалося з допомогою екскурсій, метою яких було ознайомлення з природою, походів, відвідування місць бойових дій, проведення тематичних бесід про звитягу рідного народу, земляків та односельців.

Зміст і методика роботи з виховання у дітей любові до Батьківщини, ставлення до людей і обов'язку перед ними, ставлення до батьків, рідних, близьких, розуміння життя, добра і зла в ньому, виховання високих моральних якостей і норм поведінки тощо знайшли висвітлення у праці «Як виховати справжню людину» [10]. Педагог на конкретних прикладах розкриває сутність патріотизму, людяності, відповідальності, гідності, терпимості тощо, дає настанови, рекомендації. Майбутнім матерям і батькам радить вивчати історію свого народу, виробляти шанобливе ставлення до рідних, оскільки святими він уважав слова народ, мати, батько, син. Йдеться про етнічний патріотизм, що ґрунтується на почутті власної причетності до народу, мови, культури й історії.

В. Сухомлинський зміст навчання розглядав як джерело патріотичного виховання. «Навіть навчальний матеріал, що має, здавалося б, суто пізнавальний характер, можна успішно використати для пробудження й розвитку високих моральних почуттів – любові до Батьківщини, почуття обов'язку перед нею» [3, с. 253]. Це насамперед рідна мова, історія Батьківщини «як вічно жива сила, яка створює громадянина» [4, с. 149]. Учні повинні знати історію свого народу; в їхні душі мають увійти кращі народні традиції, стати для них святим законом [4, с. 171].

Важливим напрямком патріотичного виховання для педагога було прищеплення любові до рідної мови, яка спроможна «піднести, звеличити людину в її власних очах, утвердити її патріотичну свідомість і громадську гідність, на все життя відкрити в її серці невичерпні й вічні джерела любові до своїх предків...» [5, с. 216]. Яскравим прикладом цього є стаття «Слово рідної мови» [7]. На глибоке переконання В. Сухомлинського, любов до Батьківщини неможлива без любові до рідної мови, яка вміщує в собі весь історичний досвід, духовний устрій, творчі задуми народу. Необхідно прищепити молоді любов до рідної мови, щоб рідне слово жило, трепетало, грало всіма барвами й відтінками в душі молодої людини, щоб слово рідної мови говорило їй про віковічні багатства народу, про красу рідної землі, про народні ідеали і прагнення.

Педагог уважав, що «тільки той може осягти своїм розумом і серцем красу, велич і могутність Батьківщини, хто збагнув відтінки й пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім'ям своєї родини. Людина, яка не любить мови рідної матері, якій нічого не промовляє рідне слово, – це людина без роду і племені» [7, с. 47]. У цьому він був переконаний і доводив це своєю щоденною педагогічною працею.

Підкреслюючи, що дитяча душа дуже чутлива до тонкощів краси й емоційного забарвлення рідного слова, В. Сухомлинський домагався того, щоб саме в роки дитинства донести до свідомості й серця найтонші відтінки барв, пахощі слова,

щоб рідне слово стало духовним багатством дитини. «Зробити рідне слово надбанням духовного світу дитини – це означає разом із звучанням рідного слова влити в молоду душу відчуття краси й емоцій, які вклав народ у слово, творячи і відшліфовуючи його протягом століть» [7, с. 48].

З позицій сучасної педагогічної думки цілком очевидно, що мова є неповторним і нічим не замінним інструментарієм творчості народу, найважливішим і найміцнішим зв'язком між нинішнім і майбутнім поколінням народу, самобутнім способом мислення, оформлення думок і почувань, оригінальним засобом пізнання дійсності, складовою частиною культури народу.

За переконанням В. Сухомлинського, у морально-патріотичному вихованні дітей вагомим є авторитет й образ Матері, який педагогом трактується як основа роду, символ життя. Культ Матері пов'язується з почуттям любові до Батьківщини. Любов і пошану до Матері він вважав однією з основ любові до рідної землі. «Від почуття любові й поваги до матері – до священної готовності віддати своє життя боротьбі за Вітчизну – це стежинка, йдучи якою, людина піднімається на вершину патріотичного бачення світу, патріотичної праці, патріотичного життя», – наголошував педагог [4, с. 138].

На думку В. Сухомлинського, «Людина, не вихована належним чином у цій колисці, – людина, незмінна в глибоко особистому, не може бути справжнім сином Вітчизни в суспільному... Той, хто забув колиску, з якої піднявся, щоб піти по землі, хто байдужий до матері, що вигодувала та виховала його, нездатен переживати високі патріотичні почуття» [4, с. 146]. Образу Матері присвячувалися різноманітні виховні заходи, підготовлені спільно учителями, батьками та учнями Павлицької школи. У школі і сім'ї має панувати культ Матері й Батька, Дідуся й Бабусі [4, с. 138]. Учитель навчав дітей любити і поважати батьків, дідусів і бабусь. У праці «Сто порад учителеві» педагог дає дітям такі настанови:

«– Будьте добрими дітьми своїх батьків і матерів. Три нещастя є в людини: смерть, старість і погані діти, – говорить українська народна мудрість. Старість – невідворотна, смерть – невблаганна...;

– Хороші діти – спокійна старість, погані діти – старість стає пеклом, – говорить українська народна мудрість. Пам'ятайте: як ви, діти, шануєте своїх батьків, так і ваші діти шануватимуть вас, коли ви станете батьками і матерями;

– Старість не може бути щастям. Старість може бути спокоєм або бідую. Спокоєм вона стає тоді, коли її поважають. Бідую її роблять забуття і самотність. Не роби старість своїх дідуся й бабусі, батька й матері бідую» [8, с. 212, 216].

Найважливішими компонентом патріотичного виховання має бути ставлення до праці, відчуття творчої радості і сили праці, необхідності її пошанування як джерела здоров'я й свободи. Діти, за переконанням В. Сухомлинського, повинні виховуватися так, щоб праця стала для них органічною потребою, виховною силою, яка стимулює їх інтелектуальний і моральний розвиток. Серед найважливіших патріотичних почуттів є почуття господаря рідної землі. «Справжнім патріотом стане той, – наголошував педагог, – для кого в роки дитинства, отроцтва і ранньої юності доля кожного колоска на суспільному лану, кожне деревце в суспільному саду, кожна жменька зерна на колгоспному току так само дорогі, як усе глибоко особисте, що приносить радість: іграшка, подарована матір'ю чи батьком, улюблена книжка з картинками, ковзани та лижі...» [5, с. 270].

Звертаючись до вчителів, В. Сухомлинський писав: «Нехай роки дитинства і отроцтва ваших вихованців будуть роками пізнання Вітчизни» [6, с. 402]. Далі він радить, щоб у вихованні дітей і підлітків на першому місці серед усього, що відкривається перед ними в навколишньому світі, «були святині Вітчизни – земля, густо полита кров'ю героїв; праця нових поколінь, одухотворені ідеї служіння народу;

образи героїв, які віддали життя за те, щоб Вітчизна наша завжди сяjala в ореолі слави і величі» [6, с. 402-403]. Ці ідеї є актуальними і сьогодні.

З метою реалізації патріотичного виховання у Павлівській середній школі проводилися виховні заходи: подорожі учнів рідним селом, районом, областю, Україною; у світ подвигів людей в ім'я Батьківщини, прадідів і дідів, своїх співвітчизників, учасників Другої світової війни; створення в кожному класі Куточків бойової слави земляків [4, с. 139, 147]; рукописний журнал «Наші земляки в роки Великої Вітчизняної війни» [5, с. 255]; Свято пісні, Свято квітів, Свято птахів, День невідомого героя та інші сприяли формуванню в учнів патріотизму.

У контексті сьогодення важливим напрямком діяльності Павлівської школи була підготовка юнаків до військового обов'язку [10, с. 307]. Традиційними формами виховної роботи були розповіді солдатів і офіцерів, учасників боїв з фашистами, розповіді про героїзм дідів і прадідів. Саме такі заходи, – підкреслював В. Сухомлинський, – виховують «в юних душах моральні якості, яким ми надаємо виняткового значення в становленні єдності патріотичних почуттів і патріотичної свідомості, – співпереживання і усвідомлення причетності до героїчного минулого, величного теперішнього і славного майбутнього Вітчизни» [10, с. 320].

Отже, педагогічна спадщина В. Сухомлинського є яскравою сторінкою в історії вітчизняної педагогічної думки, в якій серед безлічі аспектів виховання проблема патріотизму, його різновидів і патріотичного виховання займає важливе місце. В умовах радянської ідеології педагог теоретично обґрунтував поняття «патріотизм», на практиці реалізував зміст і форми патріотичного виховання, формування патріотичних почуттів в учнів, залучивши до цієї діяльності батьків. Його настанови, рекомендації, ідеї щодо виховання людини-патріота, здатного свідомо брати участь у розбудові держави, не втратили актуальності. На нашу думку, сьогодні вкрай важливою є проблема виховання патріота, громадянина Української держави, який буде жити в гармонії з навколишнім світом в умовах глобалізаційного простору.

Подальших наукових студій потребують проблеми патріотичного виховання майбутніх педагогів у контексті гуманістичної концепції В. Сухомлинського і зміни парадигми суспільного розвитку.

Література

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К. : Райдуга, 1994. – 64 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Сухомлинський В. Духовний світ школяра / В. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 209-400.
4. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – Т. 1. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 53-206.
5. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям / В. Сухомлинський // Вибрані твори : В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 7-279.
6. Сухомлинський В. Слово до спадкоємця / В. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 401-410.
7. Сухомлинський В. Слово рідної мови / В. Сухомлинський // Українська мова і література в школі. – 1965. – № 5. – С. 47-53.
8. Сухомлинський В. Сто порад учителю / В. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 417-654.
9. Сухомлинський В. Формування комуністичних переконань молодого покоління / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 7-146.
10. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину / В. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 149-416.
11. Сухомлинський В. Як любити дітей / В. Сухомлинський // Вибрані твори : [в 5-ти т.]. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 292-308.

Чепиль М.М.

ПАТРИОТИЗМ КАК ЦЕННОСТЬ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ В. СУХОМЛИНСКОГО

В статье раскрыто содержание понятия «патриотизм», обусловлены его разновидности (общегосударственный, этнический и территориальный), особенности формирования патриотических чувств в учащихся в педагогическом наследии В. Сухомлинского. Духовную основу школы составляет культ Родины, человека, книги и родного слова. Источник патриотического воспитания детей – родной дом, родная деревня, родители, природа, окружающая их в детстве, язык, история. В Павлышской школе педагог на практике реализовал содержание и формы патриотического воспитания, формирования патриотических чувств в учащихся, привлекая к этой деятельности родителей. Его наставления, рекомендации, идеи по воспитанию человека-патриота, способного сознательно участвовать в развитии государства, актуальны и сегодня. Важными есть проблемы воспитания патриота, гражданина Украинского государства, который будет жить в гармонии с окружающим миром в условиях глобализации.

Ключевые слова: В. Сухомлинский, патриотизм, патриот, патриотическое воспитание, ценности, ученики.

Chepil M.M.

PATRIOTISM AS A VALUE IN THE PEDAGOGICAL HERITAGE OF V. SOUKHOMLYNSKIY

The article deals with the core meaning of «patriotism» as a notion, its varieties – nationwide, ethnic and territorial, especially the formation of patriotic feelings with pupils in pedagogical heritage of V. Soukhomlynskiy. Patriotism is often in focus of consciousness, freedom, feelings - mainly associated with erudition, ethical, aesthetic and emotional culture, ideological resistance, creative work. Every young person should be educated within a system of certain values, attitudes and preferences. Each nation is capable of production its own system of ethnic values, which fully expresses its spirit, national consciousness especially. Moral values reproduce and develop peoples through their language, literature, art, folklore, industrial relations, style of life, customs and traditions. The source of patriotic education, and its components are based on the attitude to work, joy of creation and work. The most important feeling contributing to patriotism is the sense of native land ownership.

Spiritual foundation of the school is the cult of the homeland, a human, a book and that of the native word. The home, native village, parents, nature that surrounds them in the childhood, language, history serve as the sources of children’s patriotic education. Teacher in practice realizes the content and form of patriotic education, the upbringing pupils’ patriotic feelings through engaging parents in many activities at Pavlysh school. V. Soukhomlynskiy’s guidance, recommendations, ideas about education of a patriot able to consciously participate in the development of the state, are still relevant today. An important issue is the problem of education a patriot, citizen of Ukrainian state, who will live in harmony with the environment in a globalized world.

Key words: V. Soukhomlynskiy, patriotism, patriot, patriotic education, values, pupils.

УДК 378.147 : 796 : 351.74 (045)

Домніцак В.В.*

**СЕКЦІЙНА РОБОТА І STREET WORKOUT ЯК СУЧАСНІ
ЕЛЕМЕНТИ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

У статті проаналізовано значення фізичного виховання в системі професійної підготовки майбутніх офіцерів міліції, а також його вплив на формування особистісних якостей курсантів ВНЗ МВС України.

Звернуто увагу на проблеми професійного формування особистості міліціонерів засобами спорту, схарактеризовано основні напрямки їх виховання під час позааудиторної роботи, запропоновано сучасні підходи до удосконалення дозвілля та фізичного виховання працівників

* © Домніцак В.В.